

PUBLICATIE 'de STEENSTRAETE vroeger en nu' (Brusselsestraat) 24

Een virtuele wandeling door 'DE STEENSTRAETE' (deel Brusselsestraat tot Cuythoek) met illustraties, prenten, eigen foto's en korte commentaar per pand over de meest markante feiten of verhalen. Deze publicatie is de neerslag van het eerste LHG-salon over straten en pleinen. Andere delen zullen volgen.

Auteurs: P. Reekmans en R. Kenis

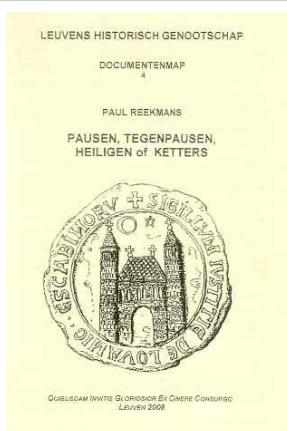
A4-formaat, 110 blz., mat-glanzend papier.

Prijs: 15 euro zwart-wit, 30 euro in kleur.

Te bestellen door storting op het nr. 735-

0107595-10 van het LHG met vermelding 'Steenstraete' en het aantal exemplaren zwart-wit of kleur. Af te halen op ons secretariaat Brusselsestraat 46/05 tijdens de openingsuren (dinsdag 10-12u, vrijdagavond 18-20u, zaterdagvoormiddag 10-12u). Vermeld bij betaling uw telefoon / fax / GSM of e-mail.

DOCUMENTENMAP- 4 ' Pausen, Tegenpausen, Heiligen of Ketterers

P. Reekmans schetst in chronologische orde het niet altijd stichtelijke verhaal van pausen, tegenpausen, de pauskeuze die vaak door politieke en andere intriges onttaarde in een 'soap'. In sommige perioden kon men als leek zonder priesterwijding tot bisschop, kardinaal of zelfs op kleuterleeftijd tot paus gekozen worden. Veel pausen stierven ook na een zeer kort pontificaat. Paus worden of zijn was een risicovolle stiel, wij zouden nu zeggen, een knelpuntberoep. Ondanks de onfrisse geschiedenissen maar dankzij sommige sterke kerkleiders, staat de Kerk als Instituut er toch nog.

Formaat A4, ca. 110 blz. Inclusief Glossarium, Index en addenda van Duitse koningen en keizers, Franse koningen, Byzantijnse keizers.

Te bestellen door overschrijving op nr. 735-0107595-10 aan de prijs van 10 €

Af te halen op ons secretariaat tijdens de openingsuren (dinsdag 10-12u, vrijdagavond 18-20u, zaterdagvoormiddag 10-12u).

Vermeld bij uw betaling uw telefoon / fax / GSM of e-mail.

HET LHG NODIGT U UIT OM LID TE WORDEN VOOR 2008

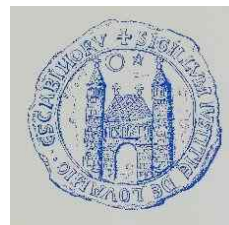
Daardoor geniet u van talrijke voordelen. Uw steun is belangrijk voor onze vereniging. Het lidmaatschap (gezin) voor 2008 bedraagt 25 euro.

Storting op rekeningnummer 735-0107595-10 van het Leuven Historisch Genootschap met vermelding lidgeld 2008 en uw telefoon en (e-mail).

Info: Paul.Reekmans@chello.be – 016/460422

LEDEN MET BESTELLINGEN WORDEN VERZOCHT DEZE AF TE HALEN.

Auteurs: Jos Devos, Jacques Halfants, Lambert Juvéyns, Ramon Kenis, Paul Reekmans

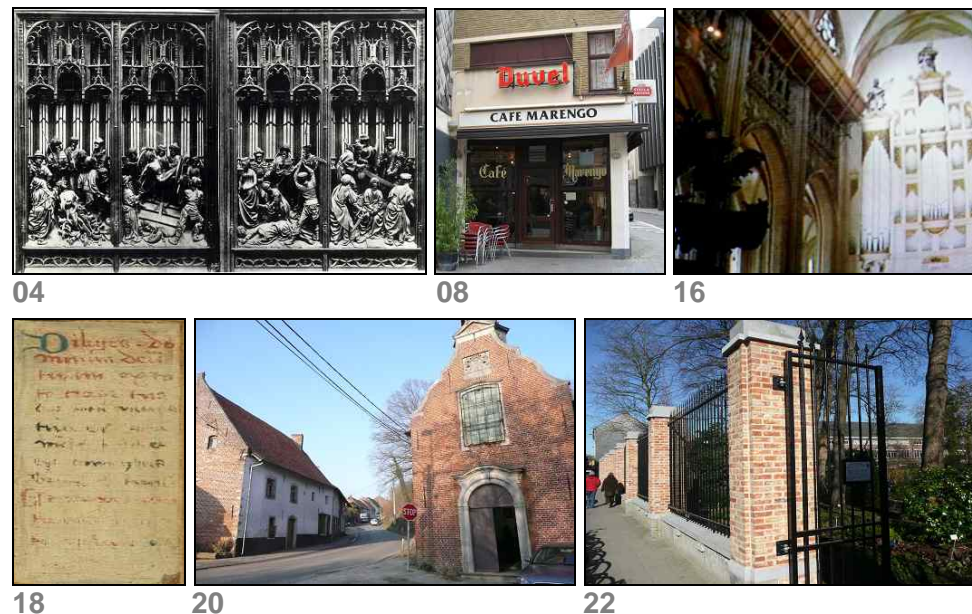

Leuven
Historisch
Genootschap vzw

België - Belgique
P.B.
3000 Leuven 1
2 / 2540

Nieuwsbrief

Driemaandelijks Tijdschrift – Jaargang 5 nr. 1 – maart 2008

02. Editoriaal

04. Wat kunnen we verwachten van 'M'

08. Leuven, Stad van het bier

16. De soap van het orgel

18. Tekst in St.-Kwintenskerk ontrafeld

20. Excursie 'Dorpen van de Dijlevallei'

22. Nieuw kleedje voor de Kruidtuin

23. Oproep Leden

24. Publicaties

Verantwoordelijke Uitgever : Paul Reekmans
Afgiftekantoor – 3000 Leuven 1

Brusselsestraat 46/05 3000 Leuven
Erkenningsnummer P. 408467

Bij een jubileum!

Met dit nummer ÉÉN van 2008 zitten we reeds in het eerste kwartaal van de 5de jaargang van het Leuvens Historisch Genootschap. Het éérste lustrumjaar van onze vereniging. Rekenen we de activiteiten van de GOKLO daarbij, waarvan medestichters sinds 1960 nog actief zijn, dan kunnen we bogen op 48 jaar onafgebroken interesse voor onze stad, die sindsdien een evolutie kent die in sneltreinvaart het tweede millennium induikt.

Indachtig de slogan, die de stad ooit met een bepaald optimisme lanceerde ‘*Leuven eeuwenoud, springlevend*’ blijven we hopen dat de twee facetten met evenveel interesse zullen opgevolgd blijven.

De stad moet vernieuwen, maar de stad moet haar historisch kader blijven koesteren. De twee facetten spreken elkaar niet tegen, integendeel ze zijn complementair. Met hetzelfde enthousiasme waarmee nieuwe accenten worden gelegd, moeten de historische elementen worden in ere gehouden.

Het verheugt ons in de recente publicatie van het cultuurbeleid van Leuven (die onlangs onder grote belangstelling werd voorgesteld in de foyer van het stadstheater) te mogen lezen; *het Leuvens cultuurbeleid moet zich de komende jaren concentreren op het verder ontwikkelen en communiceren van de aanwezige sterktes en potenties* - en op de eerste lijn wordt dan aangehaald: **het historisch onroerend, roerend en immaterieel patrimonium.**

Een belangrijke rol als coördinator en stimulator speelt in dit concert de erfgoedcel. Zij draagt de grote verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat de erfgoedwerking gebeurt met een bewuste erfgoedzorg, met het oog op het behoud van het cultureel erfgoed om het aan de toekomstige generaties over te dragen.

Dat dit niet steeds strookt met de onmiddellijke noden van een korte-termijn beleid moet zij zien om te buigen naar een zin voor fierheid voor het behoud van wat vroegere generaties hebben verwezenlijkt. Men zal dan misschien neerbuigend meewarig opperen dat wat oud is, alleen nog maar eerbiedwaardig kan zijn.

1. IJSKELDERS en VLEERMUIZEN

Voor het onderzoek i.v.m. de ijskelder van Lubbeek is de Heemkundige Kring Libbeke op zoek naar gegevens, anekdotes en verhalen rond ijskelders en vleermuizenverhalen uit Leuven en omgeving. Weten de leden van het Leuvens Historisch Genootschap hierover iets meer? - U kan uw zeer gewaardeerde mededelingen sturen aan:

Godelieve Vanzavelberg, Goede Haardlaan 8, 3001 Heverlee
Godelieve.Vanzavelberg@biw.kuleuven.be

2. PAUSELIJKE ZOUAVEN

De universiteit van Gent doet momenteel een onderzoek naar de Pauselijke Zouaven uit België (1860-1870) en doet hiervoor een beroep op de medewerking van o.a. de leden van het Leuvens Historisch Genootschap.

“In het kader van een onderzoek naar religie zijn wij op zoek naar brieven, dagboeken en andere ego-documenten van pauselijke Zouaven uit België uit de periode 1860-1870. Zulke documenten zijn al uitgegeven in verschillende lokale tijdschriften of in andere bronnenpublicaties, maar het gaat daarbij hoogstens om een beperkt aantal brieven van de ongeveer 1.600 Belgische Zouaven...”

...We zijn er van overtuigd dat er nog een schat aan niet ontsloten materiaal van Zouaven aanwezig is in lokale en persoonlijke archieven. Om dat materiaal systematisch te verzamelen en te ontsluiten voor verder onderzoek willen wij een beroep doen op de expertise van de vele genealogische, heem- en geschiedkundige verenigingen die ons land rijk is. Wij zijn er immers van overtuigd dat er niemand beter op de hoogte kan zijn van wat voor schatten er nog zitten in parochie-, school-, gemeente-, of privéarchieven dan uw leden...”

Wie iets aan dit onderzoek kan bijdragen, neemt rechtstreeks contact met Dr. Maarten Van Ginderachter.

U hoeft niet formeel via brief te reageren. E-mailen naar Maarten.VanGinderachter@ugent.be volstaat. Ook bereikbaar per telefoon (+32 9 264 40 02) en fax (+32 9 264 41 83). Wie materiaal aanreikt zal *expressis verbis* vermeld worden in de publicaties over dit onderwerp.

Het zou het LHG uiteraard plezieren ook op de hoogte gehouden te worden van uw eventuele bijdrage.

De stad Leuven heeft recent de afsluiting aan de westzijde van de Kruidtuin aan de H.-Geeststraat gerenoveerd. Niet alleen werd de veiligheid door het aanbrengen van de sierhekken verbeterd maar tegelijkertijd werd op een harmonieuze wijze voortgebouwd in de trant van de andere bestaande en eveneens volledig opgefriste afsluiting aan de oostzijde van de kruidtuin, aan de hoofdingang aan de Kapucijnenvoer.

Daarmee is ook deze tweede toegang erg uitnodigend geworden. Ook de 'Verzonken tuin' aan de H.-Geeststraat, ingehuldigd op 25 juni 1999, als meer intieme tuin met zijn rustgevende waterpartij, de wijnrood gekleurde kleine orangerie en de aanpalende fruittuin met een bijenkolonie, wordt hiermee op een voortreffelijke wijze verder ingekaderd.

Ieder voorjaar opnieuw verwelkomt een enig mooi bloementapijt met lentebloeiërs de bezoeker. Een pluim voor de stadsdiensten en vooral de groendienst en een aanrader voor iedereen om deze minder bekende plek te bezoeken en te koesteren.

Eeuwenoud en springlevend ... en ... niet te missen!

Welnu, geef het oude een rol om te spelen, geef het een functie. Er zijn meer dan genoeg kansen. Men is nog altijd op zoek om onderdak te geven aan collecties. Voor enkele is het reeds te laat, die moesten afgestoten worden "wegens plaatsgebrek". Waar zijn het Filmmuseum, het Fietsmuseum, het Brouwerijmuseum, het Gasmuseum naar toe? Had men die collecties niet liever in huis gehouden? Men zal hier wel een antwoord op vinden. Maar heeft het beleid genoeg verantwoordelijkheid getoond? Voldoende fierheid? Waarover heeft men het als men zoekt naar het "Leuvengevoel"?

Voor wat betreft het immateriële erfgoed hebben enkele Leuvenaren er met succes voor gezorgd iets te ondernemen voor het behoud van het erfgoed van de taal. Ze slaagden er tot nu toe in, met de logistieke steun van de stad, om de belangstelling levendig te houden. Het is dus mogelijk.

Het kan niet dat er niet één Leuenaar zou overblijven die geen interesse zou hebben voor het patrimonium van de stad. Niet-Leuvenaren en zelfs buitenlandse nieuwelingen verwijten - soms met reden - de geboren Petermannen hun slordigheid waarmee met het onroerend erfgoed wordt omgesprongen. Kan het zijn dat de "inboorlingen" de schat niet meer zien die verwaarloosd wordt alleen door de erosie van hun hersencellen?

Eén voorbeeldje: de Oude Markt is een toeristische trekpleister met internationale faam. Waarom moet de Sint-Janspomp daar dan als een slordige, verhakelde steenklomp blijven bij liggen?

Mogen wij veronderstellen dat de Leuvens technische diensten weten wat de Sint-Janspomp is en waar die ligt? Vraagje voor een volgende Kus-Kwis?

Er is nog hoop.

Paul Reekmans, voorzitter

Dat onze verwachtingen zeer gespannen staan, zal iedereen wel normaal vinden. Als beheerder van een lokaal stedelijk museum, zal Leuven over enkele maanden beschikken over een museum dat zal kunnen uitpakken met een waardevolle collectie kunstvoorwerpen, die reikt over verschillende technieken die de kunstwereld reeds vele eeuwen zo boeiend maakt.

Maar over vele jaren heen, gebeurde het meer dat de smaak van het ogenblik niet meer zoveel gaf voor waardevolle werken uit een ver verwijderde periode, omdat men er de geest niet meer van begreep. Zo verging het met het werk van één der belangrijkste schilders van de 15de eeuw, Dirk Bouts, waarvan men zijn topprestatie *Het Laatste Avondmaal*, tweehonderd jaar later, niet meer naar de smaak vond van de 17de eeuw. De hiëratische, kille, haast abstracte uitvoering, streelde niet langer het sensatiezoekend oog van de kunstenaar die, aangemaand door de geest van de contrareformatie, de nadruk hoorde te leggen op wervelende composities, die de toeschouwer moesten aanzetten tot actie en reactie. Men zocht voor het hoogaltaar van de Sint-Pieterskerk een voorstelling, weliswaar met hetzelfde onderwerp maar met een heel andere allure: hevig, boeiend, overtuigend.

Men kent het vervolg van het verhaal. Het hoofdpaneel geraakte in een vergeethoek geborgen en de zijpanelen werden aan buitenlandse musea verkocht. Na de Eerste Wereldoorlog konden deze worden gerecupereerd, omdat ze werden beschouwd als oorlogsbuit van de overwinnaars. Zo konden ze terugkeren op basis van de opgelegde herstelbetalingen. Bij het einde van de Tweede Wereldoorlog, wanneer het middenpaneel mét de zijluiken werd weggehaald uit de kerk en tot 1945 samen met honderden geroofde kunstwerken opgeslagen lagen in de zoutmijnen van Alt-Aussee, hing het maar aan een zijden draadje of alles zou gedynamiteerd geweest zijn en reddeloos verloren. Het complete Boutsdrieluik was in 1946 opnieuw thuis. Het schilderij met *Het Laatste Avondmaal* van de Antwerpse schilder Janssens, staat nu ergens achter het orgel...te verkommeren? Als kunstwerk van een andere generatie heeft het toch ook zijn kunsthistorische waarde? ...Sic transit... Vervreemdingen gebeurden ook op een andere manier.

Zo werd een ander topwerk uit het Leuvens kunstbezit, *De Afdoening van het Kruis*, van de hand van meester Rogier Vander Weyden, uit de kapel van O.-L.-Vrouw-van-Ginderbuyten, met zachte dwang verkocht aan Maria van Hongarije, die het wou schenken aan broerlief Keizer Karel. Hij had het zo graag in zijn verzameling zien hangen om de uitzonderlijke schoonheid waarmee de kunstenaar het onderwerp had uitgebeeld.

Lunch in het **Congrescentrum 'De Bremberg'**. We kunnen kiezen uit: Menu (1) met als voorgerecht Snoekbaarsfilet met Witloof en Mousselinesaus en als hoofdgerecht Eendeborstfilet met honing, verse munt en seizoensgarnituur.

Menu (2) met als voorgerecht Carpaccio van rundsvlees met Parmesaankrullen en als hoofdgerecht Victoriabaarsfilet met bieslookboter en Pomme duchesse. Dessert Tatintaart met vanille-ijs. Drank: 2 glazen huiswijn, water en koffie of thee inbegrepen.

We verplaatsen ons naar **oud-HEVERLEE**. In het dorpscentrum bezoeken we de **St.-Annakerk**, met vroegromaanse toren, rijk gedecoreerde beuken van 1758, de prachtige barokke meubilering en een groot laatgotisch triomfkruis.

In **SINT-AGATHA-RODE** brengen we een bezoek aan de **St.-Agathakerk**, een driebeukige gotische kerk uit de 15e eeuw, overwelfd op gehistorieerde consolen, met een rijke barokke meubilering en muurschilderingen.

We ronden de dag af in **SINT-JORIS-WEERT** waar we te gast zijn in het **Zwiggershof of kasteel Van EYL** en bijgebouwen (1805), kern 18e eeuw, uitgebreid in dezelfde stijl ca.1860. Hier genieten we van het landschap en een **drankje**.

Vertrek: parking Bodart om 8u.30. Aankomst terug in Leuven is voorzien om 20u. De prijs voor deze excursie bedraagt **45 €** Inschrijven gebeurt uitsluitend door overschrijving op rekeningnummer **735 - 0107595 -10** van het LHG met vermelding van menu (1) of menu (2).

Het aantal deelnemers is beperkt tot **48**. **Inschrijven vóór 29 april** als u erbij wilt zijn. Het Bestuur wijst alle verantwoordelijkheid af m.b.t. eventuele ongevallen vóór, tijdens en na de excursie.

“Naar de mooie dorpen van de Dijlevallei en bijrivieren, Meerdaalbos, van romaans over gotiek tot classisistisch en neoromaans”.

We verplaatsen ons naar **NEERIJSE** en maken hier in de voormiddag een uitgebreide wandeling met een aantal bezienswaardigheden.

De **St.-Pieter en Pauluskerk**, een neoromaanse kerk tussen twee slanke romaanse torens uit de 12^e eeuw, verbergt ook binnen een aantal geheimen. We passeren een laatgotisch kruisbeeld en een bijzonder grafmonument.

Op een hoek van de holle weg met een veldweg ligt de bijzondere sfeervolle **rococokapel O.-L.-Vrouw-ten-Pui** (1758). Hierin zijn een groot aantal ‘obiits’ aanwezig van de bekende familie d’Overschie, die een belangrijke invloed heeft gehad op de uitstraling van Neerijse. Het nog gave **schoolgebouw**, thans nog bewoond door onze gastheer prof. R. Van Schoutte, geeft ons een verrassend beeld van een vroegere dorpsschool.

Van hieruit wandelen we verder naar de monumentale **kasteelhoeve, het Lindenhof**, (18^e eeuw) waarin naast het woongedeelte ook een rusthuis voor 50 paarden is ondergebracht. Zowel de indrukwekkende schuur als de paardenstallingen krijgen onze aandacht.

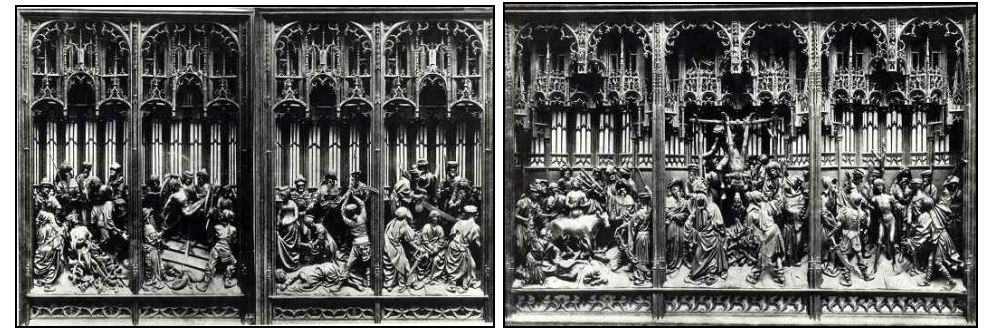

De volgende halte is **KORBEEK-DIJLE**. Hier bezoeken we de **St.-Bartholomeuskerk**, een neogotische kerk van de Leuvense architect Louis Van Arenbergh, 1860. We genieten van het merkwaardig St.-Stephanusretabel met beschilderde luiken (begin 16^e eeuw, laatgothiek). In het mooie dorpscentrum liggen ook 4 woningen uit 1738, 1759 en 1810.

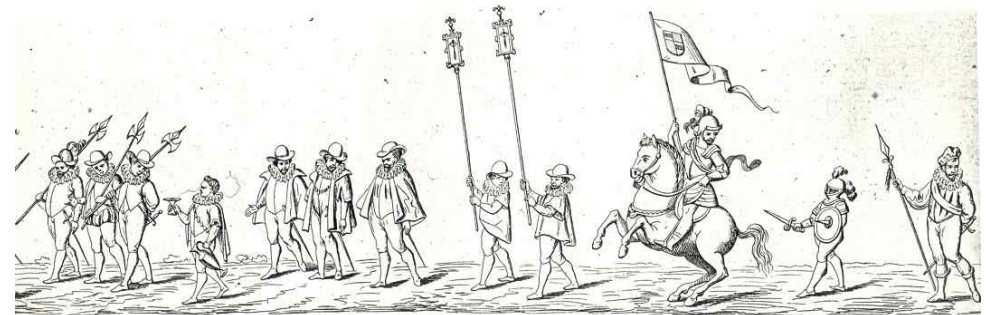
Voor de prijs van twee orgeltjes voor de kapel en een volwaardige kopie voor de familie Edelheere werd de koop gesloten.

Van Quinten Metsys verhuisde in 1897 het drieluik met de voorstelling van *De Maagschap van Sint-Anna* van de Sint-Pieterskerk van Leuven naar het Museum voor Schone Kunsten van Brussel, voor de som van tweehonderdduizend goudfranken. De restauratie van de kerk slokte zoveel geld op dat men wel verplicht was schatten te gelde te maken. Misschien zou men dat vandaag op een andere manier verwerkt hebben.

Maar er waren ook andere middelen om iets te ontfutselen van de rechtmatige eigenaar.

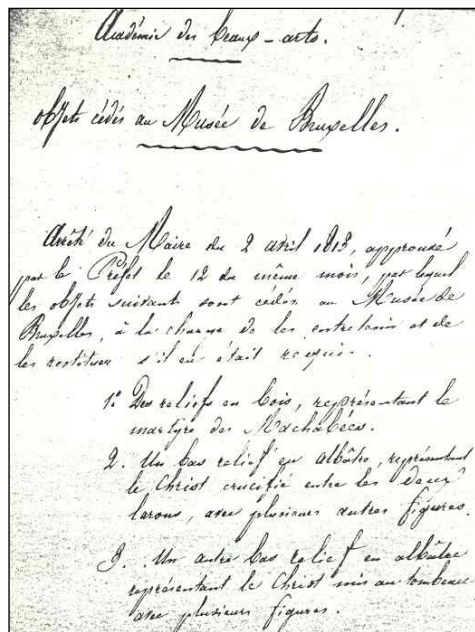
We hebben het over het *Sint-Jorisretabel* van de Brussels beeldsnijder Jan Borman (1490) uit de voormalige Kapel van O.-L.-Vrouw-van-Ginderbuyten, gemaakt in opdracht van de Grote Gilde of de Sint-Jorisgilde, de belangrijkste en rijkste schuttersgilde van de stad Leuven.

De Franse heersers hadden het niet met gilden en zeker niet met paramilitaire verenigingen, zoals de schuttersgilden. De kapel werd verbeurd verklaard, publiek verkocht en gesloopt.

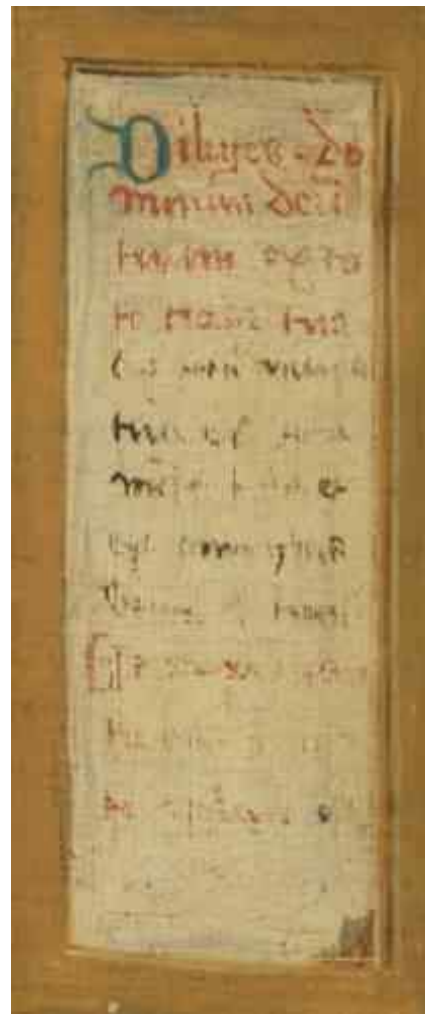
Het retabel werd door de overheid aangeslagen en ondergebracht in de oude dekenij, aan de Naamsestraat, waar de in 1800 opgerichte Kunstacademie onderdak had gevonden. Deze kreeg later een vaste stek in het voormalige Driutiuscollege in de Schrijnmakersstraat en het was daar niet gekend als het Sint-Jorisretabel, maar als het verhaal van *Le martyr des Machabées* (Volgens het bijbels verhaal uit het Boek der Machabeeën, 7, 1-40 waar zeven Joodse broeders met hun moeder werden terechtgesteld op bevel van de Griekse vorst en Jodenvervolger Antiochus Epifanes, als straf voor het weigeren van het eten van varkensvlees zoals dat in de Joodse wet stond geschreven). Als didactisch middel voor de pas aangeworven leraars en leerlingen kon het kunstwerk niet worden gezien.

De toenmalige directeur van de Kunstschool stelde voor het retabel te ruilen voor plaasteren beelden en schilderijen, die naar de geest van de tijd en de mode van het classicisme dichter stonden bij wat de leerlingen moesten proberen "in de vingers te krijgen": kille en bloedloze scheppingen naar de smaak van de toenmalige kunstpaus J.L.David. Op 2 april 1813 werd de transactie goedgekeurd om het in Brussel ergens in een nationale collectie onder te brengen. Niet iedereen kon met die ruil leven. Men wist goed genoeg dat die ruil eerder een aderlating was dan een faire handel.

In de overeenkomst werd daarom duidelijk gestipuleerd, dat bij de eerste aanvraag het retabel naar Leuven moest terugkeren. De geschiedenis kabbelde rustig verder en de leerlingen oefenden jaren na jaren hun stijl op het voorbeeld van de plaasteren figuren.

Bij de Eerste Wereldoorlog brandde de kunstacademie af met de hele collectie beelden. Hier ook speelde de clause van de herstelbetalingen en de Duitse staat leverde prompt een hele keuze prachtige plaasteren tekenvoorbeelden om er de kelders van de academie in de Leopold Vanderkelenstraat mee te vullen.

Diligens. do
minum Deum
tuum ex to.
to corde tuo
et in tota
anima tua
et in tota
mente tua.
Hoc est
maximum
et primum
mandatum.

(Mt 22, 37)

Reconstructie tekstfragment

(Mt 22, 37)

Foto: Copyright KIKIRPA, Brussel, Cliché nr. X007744,
Objet nr. 58402.

Dat vers komt uit een twistgesprek van Jezus met de Farizeeën na de intocht in Jeruzalem, dus nog in de lijdensweek. We zijn daarmee vlak vóór het Laatste Avondmaal. Bij Johannes staan daarmee verwante verzen die Jezus in de mond worden gelegd tijdens het Laatste Avondmaal. Er is dus een duidelijk verband tussen de afbeelding op dit schilderij en de vermelde tekst “.

Kom deze tekst met eigen ogen bekijken in de Sint-Kwintenskerk ieder weekeind vanaf zaterdag 05 april tot 30 september 2008.

In het zuidertransept van de Leuvense Sint-Kwintenskerk hangt sinds jaar en dag dat andere 'Laatste Avondmaal'.

Dit werk, van de stadsschilder Jan Willems, geniet de laatste tijd een toenemende bewondering van de vele bezoekers tijdens de zomermaanden.

Jan Willems, 'Laatste Avondmaal', 1521, Sint-Kwintenskerk, Leuven,
Foto: Copyright KIKIRPA, Brussel, Cliché nr. X007739, Object nr. 58402.

Soms wordt aan de suppoost onder meer de vraag gesteld welke tekst er aangegeven staat op het kleine kadertje aan de muur rechts achteraan. De wildste gissingen worden gedaan: van het menu van het avondmaal tot de eventuele voorwaarden voor het gebruik van de keuken achteraan de grote feestzaal.

Uit de nieuwe fotografische inventaris die het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium, Brussel (KIK) in 2006 maakte en de studie van deze opnamen in 2007 is gebleken dat hier wel een erg waardevolle tekst staat afgebeeld op dit meesterlijke schilderij.

Bij navraag zegt Prof. Jan Roegiers hierover: "De tekst lijkt inderdaad (voor zover leesbaar) overeen te stemmen met de verzen uit het evangelie van Mattheus 22,37-38:

« *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum* ». (Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand. Dit is het voornaamste en eerste gebod).

Tot men tot het besef kwam dat er eindelijk een einde mocht komen aan de ruil, die stilaan ging voldoen aan het gezegde "*possession vaut titre*". Zover wou men het zeker niet laten komen en er werden stappen gezet om een terugvorderingsprocedure in te zetten, gestoeld op de geschreven voorwaarde :***à la charge de les entretenir et de les restituer s'il en était requis***, met een vriendelijk schrijven aan de toenmalige minister van de Nederlandse Cultuur en de Vlaamse Aangelegenheden. Dit laatste gebeurde op 24 november 1977.

Het vervolg is ons niet bekend. Wat we wél weten, is het feit dat Brussel lang heeft "geleurd" met het retabel. In 1848 werd het toegewezen aan het toenmalig Oudheidkundig museum; in 1864 staat het vermeld op de lijst van het Koninklijk Museum voor Oudheidkunde; in 1877 was het ondergebracht in het Museum van de Hallepoort. Na 1958 werd het in het Koninklijk Museum voor Kunst en Geschiedenis ondergebracht in een collectie van retabels uit andere oorden.

Onze vraag is zeer pertinent. Was de locatie van het Leuven Museum Vanderkelen-Mertens in de Brusselse ogen het misschien niet waard om zulk een parel van de Brabantse beeldsnijkunst de nodige uitstraling te kunnen geven?

De tijden zijn veranderd. Leuven krijgt vanaf 2009 een museum uit de topklasse. In het Beleidsplan Cultureel erfgoed van de stad Leuven lezen we in bijlage 5 – 150 dat ***de meest eigen en rijke kern van het museum wordt gevormd door de laatgotische kunstwerken***. Het is nu aan het beleid deze optie waar te maken. Daar hoort in de eerste plaats het Sint-Joris-retabel thuis.

Het bestuur van het Museum te Brussel moet niet langer schermen met de "dooddoener" *dat er geen deur groot genoeg is om het retabel weg te brengen(!)*.

Laat dit een oproep zijn, naar de overheid, maar ook naar al de verenigingen, die zich met het promoten en bewaren van het kunstpatrimonium onledig houden en die zich sterk genoeg voelen om het probleem aan te kaarten. We denken vooreerst aan onze collega's van de Vrienden van de Leuvense Musea en aan deze van de Koninklijke Gidsenbond van Leuven, maar tegelijk kunnen al de overige erfgoedverenigingen ook hun stem laten horen en hun gewicht in de schaal leggen.

Voor het bestuur van het Leuven Historisch Genootschap
Paul Reekmans, voorzitter

Leuven noemt zich graag “de stad van het bier”. Met de zetel van een biergigant binnen haar muren kan men dat gemakkelijk aannemen. Wanneer men weet dat er tegelijk ook een mini-brouwerij aanwezig is, die haar productie met succes aan de man brengt, dan moet men toegeven dat de slogan ‘stad van het bier’ meer dan relevant is.

Leuven heeft sinds begin 14de eeuw steeds een belangrijk aantal brouwerijen geteld, zo grote als kleine. De nadrukkelijke aanwezigheid van de Dijle heeft hier wel een doorslaande rol gespeeld. Het aantal brouwerijen ging bijna gelijk op met het aantal herbergen en kroegen. Want zeer dikwijls brouwde de kastelein zijn eigen bier. De ligging vlak bij de rivier was een reden te meer om met succes te kunnen brouwen. Wie verder van de waterloop graag bier tapte van eigen brouwsel moest het zo nodige water laten aanvoeren hetzij langs goten, gemaakt uit uitgeholde boomstammen, hetzij langs loden buizen of ‘hozen’, waarin het water door ‘siksen’ uit de Dijle werd opgehaald.

Dat het Dijlewater op die manier moest aangevoerd worden bleek dus geen onoverkomelijk probleem te zijn. Erger was de aanwezigheid van de talrijke ‘heymelicheden’ waar de oeverbewoners dagelijks het offer van hun eetlust brachten. De brouwers wisten daar wel raad mee. Het water werd immers vooreerst gezuiverd en ‘geteemst’ vooraleer het met de overige noodzakelijke producten in de brouwketel heet gestookt kon worden. Deze procedure volstond om het brouwsel gezond te verklaren.

Bij het naslaan van een namen- en beroepenlijst uit het jaar 1910, uitgegeven door de Leuvense *Union Commerciale* kan men de “who is who?” consulteren van alle inwoners en nering-doeners van de stad Leuven, gerangschikt volgens de straten waar zij gevestigd waren en volgens hun beroep of bezigheid.

Op zoek naar de waarheid over de leuze “Leuven Bierstad” stellen we vast dat het aantal drankgelegenheden vermeld in de lijst van 1910 het indrukwekkend getal geeft van 788 eenheden. Hier zijn zowel de cabarets, aubergistes et estaminets (716), cafés-brasseries (46), als cafés-restaurants (18) en restaurateurs (8) gerekend. Verspreid over de hele stad telde men in de Diestsestraat 85 eenheden, in de Mechelsestraat 50, in de Brusselsestraat 28, in de Naamsestraat 27, in de Parkstraat 23, op de Oude Markt 16, de Grote Markt 6, de Vismarkt 7, Sint-Jacobsplein 5. De brouwerijen – 19 in aantal – hebben we bij het onderzoek niet betrokken.

“Ze” moeten dus niet afkomen met te zeggen dat er pas na zes maanden een reactie gegeven wordt. Integendeel, we zijn zeer alert gebleven. We hebben zelfs alternatieven voorgesteld. En hierop geven “ze” als antwoord, dat we “een eigen orgeltje” zouden willen laten plaatsen. Zo eentje van op de kermis met een aapje er op?

En hier dan de bijzonderste redenen “pro”.

Leuven is een orgelstad. Met een orgel van het kaliber van het Contius orgel (het grootste – en het beste ooit- van Europa – zeggen “ze”) kan het niet anders of van de hele wereld zullen de beste orgelisten smeken om het te mogen bespelen. Van over héél de wereld zal volk toestromen. Leuven zal op de wereldkaart staan niet alleen als bierstad, maar ook als orgelstad.

Plaats orgel aan westgevelraam

‘Nog meer’ redenen “pro”:

Leuven kàn niet anders dan erbij winnen. Het Contiusfonds, gespijsd door de beste sponsors van te lande, levert ons dat orgel helemaal gratis.

Wie dat nu echt wil, kan zijn steentje – pardon, neen, zijn pijpje bijdragen. Want iedereen, van klein tot groot mag een pijpje kopen, van klein tot groot. Volgens ieders godsvrucht en vermogen. Het mag, maar het hoeft niet, want Leuven moet er niets voor betalen. Integendeel, Leuven zal er slapend rijk door worden. Want de opbrengst van al die recitals blijft netto winst voor de stad.

Aan plaatsen van minimum 150 € per stuk – maximum 500 €. Betaald met een glimlach.

De prominenten worden voor de recitals gratis uitgenodigd op de beste luisterplaatsen. Het manna valt uit de hemel. Bij overlijden zal het aan de Leuvenaars gegund zijn dat hun uitvaart gratis met orgelmuziek van het beste, ...enz...orgel zal begeleid worden.

Alle bezwaren die werden ingeleid ten stadhuize zal men met genoeg verscheuren om toch maar van al die voordelen te mogen genieten. Als dat geen mooie vooruitzichten zijn. Maar intussen bleek toch Monumenten en Landschappen dat met het voorstel niet gediend was. De soap gaat dóór.

Met de groeten van Jan De Vis

Mag pas op 1 april gelezen worden.

Wie van dat orgel nog niet gehoord heeft, beleeft – ofwel het beate geluk van een weldoende droom en die zullen we daarin verder laten dommelen – ofwel heeft die nog nooit naar de regionale zender ROB gekeken – en dat vinden we hoogst verontrustend voor de ploeg van die zender, die nochtans haar beste best doet. Voor hen is dit artikel niet bestemd. Hun past het woord : *Tu dors, Brutus et Rome est dans les fers*. Ik heb dat altijd een prachtig citaat gevonden, maar de juiste referentie kan ik er niet van geven. Een gediplomeerde romaanse filoloog zou me van deze cultuurschande kunnen verlossen. Er zijn nog van die citaten die hier hun toepassing zullen vinden: *das hab' ich nie gewusst*.

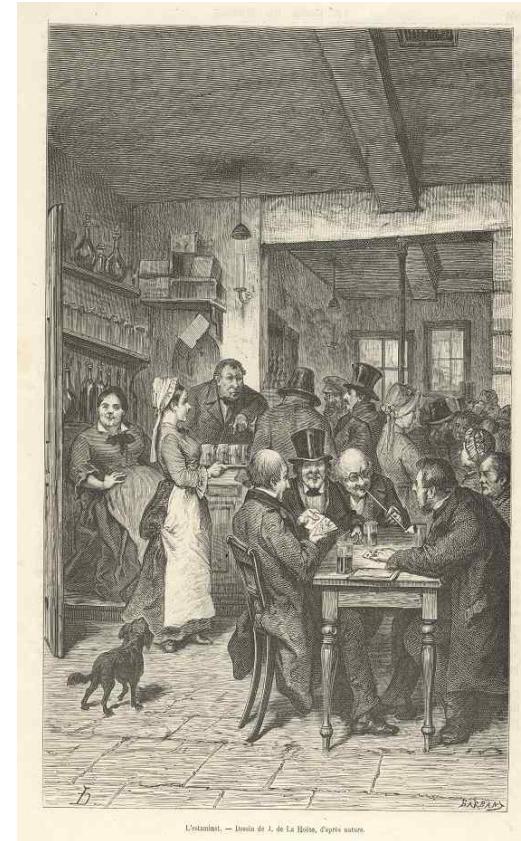

Simulatie orgel op doek vóór westelijke raampartij Inkom en licht - gotisch raam westzijde

Wie daar wel ooit van gehoord had, zal waarschijnlijk wakker schrikken met de idee: is daar nog enig spraak van? Leeft Nessie nog – was dat geen nachtmerrie?

Helaas nee. Bezwaarschriften zijn met tientallen op het stadhuis toegestroomd. Argumenten meer dan genoeg. We danken daarvoor onze leden die hier spontaan gebruik gemaakt hebben van hun recht. En toch: Nessie lééft nog.

We geven ruitelijk toe dat er ook redenen Pro bestaan. We hebben het lef ze hier op te sommen. Geniet ervan. Maar we gaven ze ook reeds van antwoord, “met redenen omkleed” in onze Nieuwsbrief van december 2006. Men kon van ons toch niet verwachten dat we niet zouden reageren?

L'estaminet – Dessin de J. de La Hoëse

We beperken ons tot een mathematische vergelijking van de **Diestsestraat** in 1910 (met 85 café's), terwijl op **de Oude Markt** van 2008, in tegenstelling met 1910 (met 16 drankgelegenheden), nu 33 café's de langste toog vormen. In de Diestsestraat van vandaag menen we maar – zegge en schrijve – vijf uitbatingen te kunnen vinden.

Een paar vaststellingen vragen om meer uitleg: het verwondert ons dat de horeca-lijst van 1910 uitsluitend persoonsnamen geeft. We mogen veronderstellen dat dit de namen zijn van de uitbaters. Niet noodzakelijk tegelijk de eigenaars.

Nergens wordt een naam vermeld van het café, tenzij bij het hotel Barcelone, bij het café de l'Orme, l'Alcasar en het Keizershof, die blijkbaar iets meer te bieden hadden dan de collega's caféuitbaters.

Bij een vergelijking met wat we noteerden voor het jaar 2008, en dan nog maar uitsluitend voor de Oude Markt, stellen we vast dat hier alleen de namen van de uitbatingen worden opgesomd, nergens is er spraak van een uitbater. Naar onze mening is het duidelijk. Alle café's, misschien buiten een paar uitzonderingen, zijn eigendom van één of meerdere brouwerijen en zijn verpacht. Mag die uitleg volstaan?

Een vaststelling, waarvoor we uitleg zochten, is het feit dat er in het adresboek 1910 een onderscheid gemaakt wordt tussen estaminet, cabaret, café.

Omdat de literatuur van het adresboek van 1910 geheel in het Frans is, staken we ons licht op in een Petit Larousse illustré van 1913. Cabaret krijgt er volgende definitie: *lieu où on boit, où l'on achète des boissons spiritueuses en détail*. In een latere editie van de Petit Larousse illustré, deze van 1961, kan men voor cabaret lezen: *lieu où on vend des boissons en détail*. Hier voegt men er wel aan toe: *établissement où l'on présente un spectacle artistique, satirique et où les clients peuvent consommer des boissons*. Een defintie die dichter staat bij wat men vandaag kan van verwachten.

De meest voorkomende vorm van uitbating wordt in 1910 gesteld onder 'estaminet'. Wat moeten we daarmee begrijpen. We raadplegen opnieuw onze twee literaire bronnen en wat lezen we in deze van 1913: *estaminet (du wallon staminé): café où l'on fume*. De uitgave van 1961 houdt het bondig bij: *petit café*.

In de hedendaagse terminologie zouden we een rangschikking kunnen maken als volgt: in 't algemeen houdt men het bij café. Er wordt dan wel onderscheid gemaakt: praatcafé, bruin café, Men heeft het niet meer over kroeg of herberg. En bij een bezoek aan een cabaret zal men een entréekaartje of een uitnodiging moeten voorleggen.

Diestsestraat

Hierna volgen de uitbatingen van de Diestsestraat, volgens het annuaire van 1910, huisnummers aan de onpare zijde (van de Grote Markt richting station)

In het eerste vak van de Diestsestraat tot aan de Vaartstraat zijn in 1910 aan de onpare zijde geen drankgelegenheden geciteerd.

Wat meteen opvalt is dat het vermelde hôtel de Barcelone (nr.49) beschikt over een *garage pour automobiles*. De naaste buur (nr.51) zag daar misschien wel iets in, hij was kroegbaas, maar met kennis van mechaniek.

Van uit de Grote Markt richting Heilige-Drievuldigheidscollège loop ik aan mijn linkerzijde voorbij de drankgelegenheden: Café Affiche, Ambiorix, De Rector, Seven-Eleven, Café Oriënt, Café Intro, Charlatan, Café De Colff, Villa Tempo, Bierkelder, Het Forum, De Kemel, Rodins,(13).

Een paar cafés hebben de historische naam behouden: nl. de Colff (1414, AM. §.68), de Weerelt (1573, AM., §.52) en de Peylkoker (1717, AM., §.56). Toch kan men niet altijd met zekerheid zeggen of de gekozen huisnamen ooit behoorden bij een drankgelegenheid. Tot bij de Franse overheersing, wanneer de nummering van al de huizen werd ingevoerd, waren deze – zonder uitzondering – slechts gekend bij hun naam.

De drankgelegenheden mochten – naast het verplicht huisnummer – hun naam behouden. Kroegen en herbergen waren bij hun cliënteel genoegzaam met hun naam bekend en niet met een onpersoonlijk nummer. Een ongeduldige echtgenote die haar man moest gaan zoeken in de kroeg, zocht die niet in de "793", ze onthield wel dat haar gemaal bv. In den Tartaer of den Tremel te zoeken was.

Zowel in 1910 als vandaag zal men in Leuven niet van dorst omkomen. Of het Leuvens publiek nog in zelfde aantal zal aanwezig zijn, is wel de vraag. Het aantal studenten is zeker duidelijk aangegroeid, of hun drankverbruik bij de caféhouders in dezelfde verhouding zal toenemen is een andere vraag, want dikwijls verkiezen zij hun bieravonden op kot te organiseren.

Toeristen die Leuven in massa bezoeken genieten wel maximaal van het aanbod. Maar het meest prangend probleem voor de bezoeker is wel: probeer bij zonnig weer maar een zitplaats te bemachtigen.

Paul Reekmans

Oude Markt

Voor de Oude Markt (annuaire 1910) telt men : 16 drankgelegenheden

- 11 Symons, A., cabaretier et fabr. de tamis
- 14 Verhulst, L., vannier et cabaretier
- 18 Dewaelheyens, L., md. de pommes de terre et cabaretier
- 19 Meulemans, G., estaminet
- 27 Vandenstein, P., estaminet
- 35 Sterckx, J.B., estaminet, boutiq.
- 37 Piron, J. , tapissier et cabaret
- 39 Van Hulst, S., "A la belle Alliance", cabaretier
- 42 Limbourg, L., estaminet
- 43 Vranckx, L., cabaret
- 44 Morret, Ph., fabricant de brosses et estaminet
- 51 Pinoy , L., cabaretier
- 55 Berrewaerts, J. , cabaret
- 57 Breedenraedt, F., estaminet
- 59 Vervoe, F., cabaret
- 60 Vanbruysegem-Vanermen, estaminet

Voor de Oude Markt telt men op 17/03/2008: 34 drankgelegenheden
Met de rug naar het Heilige-Drievuldigheidscollege loop ik richting de Grote Markt aan de volgende drankgelegenheden links voorbij:

In volgorde :
Café Manger, Alegria, Café 33, Rock Café, De Kroeg, De Giraf, Louvain Louvain, Café Allee, Farao, Karément, De Weerelt, Den Brosser, Metropole, Plaza, De Peylkoker, De Blokhut, Eclips, Revue, Café Apero, Oase, Café Komeet (21).

- 49 De Beuckelaer, hôtel de Barcelone, restaurant, salle pour banquets, garage pour automobiles
- 51 Delfosse, P., café-restaurant et mécanicien
- 55 Vrancken, G. , cabaret
- 61 Bruyninckx, Alph., cabaret
- 67 Boelens, J., cabaret
- 71 Seldeslachts H., tabacs et cigares, cabaret artistique, café de l'Orme
- 73 Ronsen, Fr., cabaret
- 77 Philips, Liévin, boutique et cabaret
- 87 Stroobants-Van Roosbroeck, J., auberge
- 91 Janssens-Appaerts, G., estaminet et fabr. d'outils pour cordonniers
- 93 Schots, Ch., cabaret
- 97 Heylen, H., café
- 125 Boffe, F., estaminet
- 127 Bartier, M., cabaret et coiffeur
- 131 Van Parys, A., estaminet
- 145 Vandenpanhuyzen, L., auberge
- 153 Van Nuffel, A., estaminet
- 157 Meuwis, P., cabaret
- 165 Lombaert, Alph., cabaret
- 167 Landeloos, A., estaminet
- 177 Smits, H., cabaret
- 183 Carfois, H., boutiq. et cabaret
- 211 Buls, V., estaminet
- 215 Bruyninckx, F., estaminet
- 217 Puttemans, J., cabaret et neg(ocian)t en grains
- 225 Zuylen-Wouters, cabaret
- 227 Bureau, J., cabaret
- 231 Vandeput, J., estaminet
- 233 Franck, V., estaminet
- 237 Simons, H., estaminet
- 239 Huybens, J., estaminet
- 241 Rummens-Deruyter, estaminet, épicerie
- 245 Van Loven, Ad., salle de danse à l'Alcazar
- 249 Merchez, F., estaminet
- 255 Verstappen, H., cabaret
- 257 Noé-Marrant, boutique, estaminet
- 259 Janssens, G., estaminet
- Marrant, Fr., salle de fêtes Keizershof
- 261 Van Langendonck, Fr., cabaret
- 267 Balthasar, Vve, estaminet

- 273 Wuyts, F., cabaretier
 275 Smaelen, H., estaminet
 281 Goffin-Goesebans, estaminet
 283 Jacqmin, E., estaminet
 297 Renaerts, P., cyarbons (sic) en détail et estaminet
 305 Janssens, Em., cabaret
 307 Brasseur, A., estaminet
 319 Genot, Ch., cabaret
 325 Debecker, J., estaminet
 327 Coosemans, J.-M., estaminet

Hierna volgen de uitbatingen van de Diestsestraat, volgens het annuaire van 1910, huisnummers aan de pare zijde (van de Grote Markt richting station)

- 2 Segers, J., cabaret
 4 Modeste, Fr., estaminet, coiffeur
 6 Deno, L., estaminet, marchand de bières
 16 Pauwels, G., cafetier
 18 Noé, Ern., Taverne Saint-Jean
 26 Deneeff, A., vins et spiritueux
 28 Deferrière, Aug., café du Progrès, siège social de l'Association libérale
 44 Stroobants, Jos, cabaretier
 46 Claeys-Elsen, estaminet-épiciér
 52 Senodts, J., café des Trois Rois
 62 Sassenus, G., hôtel, café, restaurant
 68 Bosman, J., cabaretier
 70 Lamine, A., estaminet, union pigeons
 74 François, O., café
 82 Debae, H., estaminet
 106 Manet, P., estaminet
 126 Lambert, Joseph, estaminet
 144 De Keyser, Ch., estaminet
 146 Melchior, Eug., estaminet
 164 De Peuter, H., boutique et cabaret
 168 Bleringhs, A., cabaret
 174 Desmedt, J., cabaret
 176 André, M., cabaret
 186 Loens, E., estaminet
 188 Schols, Ch., cabaret

- 194 Goossens, T., cabaret et charbons
 200 Celis-Vandeveldde, estaminet
 204 Mathys, Fr., estaminet
 208 De Backer, G., cabaret
 214 Bollens, J.B., boutique et cabaret
 216 Mathys-Muls, estaminet
 218 Stroobants, P., estaminet
 220 Delvaux, I., cabaret
 222 Laureys, F., cabaret et coiffeur
 228 Verbruggen, V., estaminet
 230 Meuwis, D., estaminet
 232 Decoster H., cabaret
 234 Magits, H., cabaretier
 250 Delvaux, L., cabaret
 264 Duchesne, salle de danse, 't Windmoleken
 266 Zephyrin, H., cabaret
 270 Goffaux, J., cabaret

In 2008 vinden we nog in de Diestsestraat ::

- 2 Brasserie Deauville
 16 Brasserie Memling
 56 Café Marengo
 147 Jeeskesboom, café
 182 Den Toewip, café